

“इन्द्रियाणि वीर्याणि व्युदक्रामन्” शत० ब्रा० १२।७।१।६।

“व्युत्क्रान्तरजसोऽभलाः” भा० अतु० १२१६ स्तो० ।

“व्युत्क्रमात् प्रेतश्चाङ्गानि योनोऽहत् धर्मं भोहितः”
ति० त० देवलः ।

उप+आरम्भे सक० आत्म० । उपक्रमते आरभते इत्यर्थः ।

“उपक्रमस्व पुरुषपमाभर वाजम्” ऋ० ८।१।१४। “उप-

क्रमोपसंहारौ” वेदान्ता० । “योगस्य विहितः कालः

कर्मण्यस्तदुपक्रमे । तिथिर्योऽभिमतः सा तु कार्या नोप-

क्रमोऽभिज्ञता” बौध० । गन्धर्वमात्रद्योतकत्वे नात्मनेप-

दम् “मागधेषूपचक्राम भगवांश्चण्डकौशिकः” भा० स०

१८३० । अप्रतिबन्धे उत्साहे दृष्टौ च आत्म० । ऋचि

उपक्रमते बुद्धिः न प्रतिहन्यते इत्यर्थः अध्ययनाय उप-

क्रमते उत्सहते । उपक्रमन्ते शास्त्राणि स्मृतिानि

भवन्ति इत्यर्थः । एवं परापूर्वकस्य केषलस्य च एवार्थेषु

अकर्मकता आत्मनेपदञ्च । अन्योपसर्गपूर्वकत्वे तत्तद-

र्थेषु, परोपपूर्वस्वार्थांस्तरे च न तड् । उपसर्गराहित्ये

अन्यार्थेऽपि वा तड् । कामति क्रमते इति । आङि तु

ज्योतिरुद्गमने आत्मनेपदमिति भेदः । विपूर्वकस्य विशेषो

वक्ष्यते समादिपूर्वकोपगन्धस्य तत्तदर्थविशिष्टारम्भद्यो

तकता । वक्तुं ससुपचक्रमे ।

नि+नितरां क्रमणे अवश्यक्रमणे । “कर्मन् वाजी न्यक-

मीत्” ऋ० ६।१६।१। “न्यकमीत् नितरामकमीत्” भा०

अतु० नि+अनुक्रमणे । “सप्तपदान्यनुनिक्रामति” शत० ब्रा०

३।३।१।१ ।

निर(स्)+निष्क्रमणे “जिगीषया महीं पाण्डुर्निरक्रामत् पुरात्

प्रभो !” भा० आ० ११३३ अथ अस्मिन् कचिदात्मनेपदित्वम् “वाता-

मे ! निष्क्रमस्वेति पुनः पुनरुवाच ह” भा० व० ६६३० ।

अभि+निर(स्)+आभिमुख्येन निःसरणे । “अभिनिष्क्रामति

द्वारम्” पा० । “सुप्तमभिनिष्क्रामति स्त्रीष्वं कान्यकुज-

द्वारम्” सि० कौ० “प्रविश्य चाभिनिष्क्रान्तं सुपीव वा-

ज्ररर्षभाः” रामा० किष्किं २५ अ०

वि+निर(स्)+विशेषेण निःसरणे “यथा प्रविश्यान्तरमन्त्रकस्य

को वै मनुष्योऽहिं विनिष्क्रमेत” भा० व० १०२७३३० ।

परा+बलेनाक्रमणे आत्म० सक० । “यत् तपः पराक्रम्य व्रतं

धारयत्युत्तरम्” अथ० १०।७।११। अप्रतिबन्धादौ उपो-

पसर्गवत् । तत्रोत्साहे “पानीयार्थे” पराक्रान्ता यत्

ते भ्रातरोऽहताः” भा० सह्या० ६।१०० । पराक्रमः ।

परि+भ्रमणे अक० । “परिक्रामति संसारे चक्रवत् बद्धवेदनः”

भा० व० २०८३० । परितोगमने सक० । “परिक्रामति

यः सर्वाङ्गैकान् संतासयन् बलात्” भा० ८६।१३।३० ।

सम्+परि+सम्यक् वेदनाकारेण परितो गमने सक० “बहूनि

संपरिक्रम्य तीर्थान्यायतनानि च” भा० आ० १२ स्तो०

पर्यटने अक०

प्र+आरम्भे आत्म० । “प्रचक्रमे वक्तुं मनुजिमतक्रमः” रघुः ।

अनारम्भे तु न आत्म० “विष्णोर्यत्परमं पदं प्रदक्षिणं

प्रक्राजलि” भाग० ५२२।१७ स्तो० ।

प्रति+प्रतिरूपक्रमे सक० “यं स्तुवेण प्रतिक्रामति” शत० ब्रा०

३।४।४।६। प्रतिरूपक्रमणे निवृत्तौ अक० “भद्रे ! प्रति-

क्राम नियच्छ वाचम्” भा० व० २६८३० ।

वि+पादविहरणे अक० आत्म० “साधु विक्रमते वाजी” सि० कौ०

“त्रेधा विष्णुः स्रगाद्योविचक्रमे” तैत्ति० । पादाकरणके तु

न तड् । वाजिना विक्रामति । “ते विक्रमन्तः स्फुरता

दृढेन विक्षिप्यमाणा धनुषा नरेन्द्राः” भा० आ० १८३० ।

इत्यत्र न तड् “ततएनं महादेवः पीडा गात्रैः सुपीडि-

तम् । तेजसा व्यक्रमद्रोधात् चेतस्तस्य विमोहयन्”

भा० व० २६३० । दीर्घाभाय आर्षः । वीर्यातिशयेन

पराक्रमे अक० । “ते यूयं त्वरिताः सर्वे विक्रमध्वं ह्वय-

द्गमाः” रामा० किष्किं ५८३० । तड् आर्षः । एवं

“ताञ्च विक्रमसे जेतुम्” भा० स० १८६ स्तो० तड् आर्षः ।

“वेः पादविहरणे” पा० योगविभागाद्वा कचिदन्यत्रापि

तड् इत्यन्ये ।

अधि+वि+आधिक्येन पराक्रमे “यजमानायाविविक्रमस्व”-

कात्या० २३।३।१।

निर+वि+विशेषेण निःसरणे । “भित्त्वा कुलिं निर्विचका-

म विप्रः” भा० आ० ७६३०

सम्+एकत्रस्थितस्यान्यत्र संचरणे सक० “कार्मुकं तु परित्य-

ज्य भ्रमं (स्रग्म्) संक्रमते रयिः” ति० त० भवि० पु० । “र-

विसंक्रान्तिरेव च” तत्रैव । “जीवः संक्रमतेऽन्यत्र कर्म बन्ध-

निबन्धनः” भा० व० २०८३० । तडाः । “अपसर्गिकरोगाः

संक्रामन्ति नराक्षरम्” सुश्रु० । “संक्रामन्ति हि पापानि

तैलविन्दुरिवाभ्रसि” पराशरः “कालोद्यमं संक्रमितुं

द्वितीयम्” रघुः । सम्यक् क्रमणे सक० “संक्रामन्ती बहून्

देशान् शैलाच्छैलं वनाद्वनम्” रामा० आर० ७६३० ।

अनु+सम्+आतुरूपेण आतुपूर्व्येण च संक्रमणे । “दृष्टापूर्तं

मनुसंक्राम विदन्” अथ० १८।२।५।

उप+सम्+सामीप्येन संक्रमणे सक० “सविशेषेण हि विधि-